

Čas je bil kot sij nad vodo ptiča,
ki prekmalu vtone nam v oblak temân;
neki dan sta ušla oba mladiča,
pri sosedih sem ju vseh iskâl zamen:
mlada sta bilâ in šla v svobodo —
mislil sem na svoje hčerke usodo.

Plebanuš Čakič

Godina Ferdinand

Cerkev je bila polna, a še so prihajali posamezniki in tonili v množici, ki je čakala na pridigo. Stare ženske so se ustavljale sredi cerkve pred Marijinim oltarjem, poklekovale na obe koleni in pobožno poljubljale hladna cementna tla. Starci so štorkljali k svojim klopem, sedali na svoje sedeže in segali v roke okoli sedečim s „hvaljen bodi Jezus Kristus“. Pri spovednici kaplana Gabana pa se je še gnetla dolga vrsta, ki je čakala na spoved. Vsak se je hotel pri njem spovedati. Bali so se starega plebanuša Čakiča, ki se je nad nekaterimi grehi in grešniki tako razjezil, da je tiha spoved postala javen razgovor.

„Si kradel?“

Grešnik v spovednici je nekaj zamomljal. Ljudje po cerkvi so utihnili, kot bi odrezal.

„Vidiš, potem pa se nažreš in napiješ, da se kolnete in koljete doma, svinje!“

Kaplan Gaban ni bil tako surov. Idealist je še bil in drugačnega duha je že prinesel iz slovenskega bogoslovja, dasi je gimnazijo končal v Som-bathelu. Stari Čakič pa je bil s svojimi navadami še v onih časih, ko je vsaka njegova beseda navdala slehernega z grozo. Minuli so časi črnega orožniškega perja, časi starih farnih notarjev, minule so bahaške vožnje po vaseh. Kmetje so se tedaj poskrili po hišah in gledali skozi okna sopihajoče konje, plebanuša Čakiča in drugo farno gospodo. Sedaj ni več tako. Nikomur ne pade na misel, da bi koga vozil iz spoštovanja.

Čakič je čutil, da je konec madžarskih lepih časov, konec sijajnih dni, ki jih je preživel pri bogatih kmetih, in da ostaja na stara leta sam. Cerkev in farov, nič drugega mu ne preostaja.

Ljudje so se ga ogibali in le s trepetom so hodili na farov po krstne liste, na zapis za poroko in na izpraševanje katekizma. Mnogokrat jih je odgnal, da so morali odgoditi poroko. Posebno noseče neveste je mučil s pridigami, jih sramotil, da so omedlevala na farofu. On pa je zleknjen na črnem, usnjatem divanu gledal ženina, ki ni vedel, kam bi pogledal.

„Prasca, nista mogla počakati?“

Toda časi so se izpremenili. Poročni pari so postali brezbrizni za njegove pridige. Kaj za to. Če jih ni hotel poročiti, so pa živeli na koruzi in imeli otroke. Plebanuš Čakič je vse to gledal z mirnim očesom. Pride čas plačila. In res je prišel. Nekega dne se je raznesla po fari novica, da plebanuš vsakega nezakonskega moškega krsti za Adama, žensko pa za Evo. Nekateri so dali prav plebanušu, drugi so pa molčali in niso vedeli, ali je to njegova pravica. Nihče pa ni žgnil proti volji plebanuša Čakiča.

Čeprav je bil kaplan Gaban delaven človek in se je trudil, da bi spravil faro na čimboljšo pot, so se vendar množili nezakonski otroci kot gobe po dežju. Kriza se je oglašala, kmetje niso mogli nobene stvari prodati. Pa tudi vino so pili rajši doma, kot da bi ga težko pridelanega prodajali za smešne cene. Posebno tisti so mnogo pili, ki si ga prej niso mogli privoščiti. Nekaj krajcarjev si je že vsak spravil med tednom, v nedeljo pa so razbijali s steklenicami po mizah in pili. Alkohol je pognal kri in otrok je bil tu, reva brez kruha in obleke, brez bodočnosti. Adami in Eve so se množili. Zelo mnogo jih je že bilo, ki so skakljali okrog napol goli in se niso zavedali, da nosijo na čelu pečat greha svojih staršev. Čakič je zastonj čakal, da se grešniki spokorjeni vrnejo. Niso se mu upirali. Preveč jih je tlačila madžarska gospoda, da bi se postavili na svoje noge in otrokom dajali imena po svoje. Pa tudi sicer ga niso ubogali. Posebno tisti so bili najhujši, ki so se vrnili iz tujine. Videli so svet in vedeli, da ne molči povsod tisti, ki gara in dela od noči do noči. Ali doma so samo godrnjali, ker je večina molčala. Vsi so vedeli, da plebanuš v mnogem nima prav, toda s popi se niso prepirali. Greh bi bil.

Tako so se plebanuša bali. Sicer pa tudi kaplana niso ljubili. Le spoštovali so ga, ker je mirno prenašal njih nadlegovanje. Zato so se gnetli okrog njegove spovednice in mu dihali smrdečo sapo v debeli, ohranjeni obraz. On se je pa nagibal od ene rešetke do druge in delil odvezo.

Ljudje v cerkvi ga niso mogli dočakati. Ura je že odbila deset in tudi kantor Lajči je že čakal s svojim zborom na koru. Sedaj je neka ženska blizu obhajilne mize začela s tankim glasom cerkveno pesem. Dekleta okrog nje so ji pomogle in v trenutku je vsa cerkev zapela, da se je odbijalo od sten. Lastovke pod stropom so nemirno preletavale cerkev.

Veselo razpoloženje je zavladalo v cerkvi. Še bi peli, pa kaplan Gaban je končal s spovedjo in stopil na prižnico. Kašlanje in šum sta spremljala kaplanov govor. Le kadar je oznanjal poročne pare, je postalo tiho, da se je vse razločno čulo.

Sredi pridige je nastal spredaj neobičajen nemir. Dekleta so se vzpenjale na prste. Tudi fantje so postali pozorni in v trenutku je vsa cerkev zrla v gosposke klopi ob straneh oltarja. Na ženski strani sta se pojavila

izza oltarja Čakičeva nečakinja Anuška in njen zaročenec, ki sta prišla pred dnevi iz Madžarske k Čakiču na obisk.

Lepa je bila Anuška in človek ji ne bi prisodil, da je Madžarka. Ni tako živa, kot so Madžarke po navadi prihajale pred in med svetovno vojno v te kraje. Pa tudi zaročenčeva zunanost ni bila nič tuja. Gospod je bil in gospoda so si vsi podobni. Sedla sta v klop, gledala po cerkvi in poslušala prekmursko pridigo, ki je nista razumela. Včasih sta se nagnila drug k drugemu, si rekla kaj v madžarščini in nato zopet gledala po ljudeh, katerih oči so bile uprte v njiju. Dekleta so ocenjevala Madžarkine lase, obleko, rokavice, fantje so pa precenili Madžarko po svoje. Prešerno so se prestopali z ene noge na drugo in si pritiskali klobuke pred obraz, da jih kaplan ne bi omenil s prižnice. Govorili so o Anuški, kot pač govorijo moški o ženskah. Kaplan pa je vseeno opazil nemir po ljudeh. Nejevoljen je končal pridigo prej, kot je mislil.

Kantor Lajči se je premestil za orglami. Pri zaprtih registrih je nerodno tolkel po tipkah, s prstom potegnil mahoma po vseh in visoko dvignil roko, a z drugo je zopet mečkal po njih in z nogami stopal po pedalih, da je škripala stara škatlja.

Madžarka se je nasmehnila in se nagnila k Madžaru. Ta je pogledal kaplana pred oltarjem, nato po cerkvi in se tudi nasmehnil Vsa cerkev je pela in globoko dihala.

Ko je maša minila, je vse pritisnilo proti vratom. Stiskali so se, da so otroci jokali in so se starejši prepirali vse vprek. Naval je bil neznosen, in če se je kdo spotaknil, ni odnesel cele kože.

Plebanuš Čakič je sedel na črnem divanu in čakal nečakinjo Anuško in onega Madžara. Kratko je pozvonilo, da je maša minula. Ženske z belimi rutami so se vsipale mimo farovskega okna. Plebanuš je zrl na to ljudstvo, ki se je vrstilo po kolnikih v polje. Čebljali so, se smejali in dobro so se počutili v nedeljskih oblekah in očiščenih čevljih. Spredej so tekli otroci. Tekli so po tri čert ure daleč in tekmovali med seboj, kdo bo prvi. Za njimi so hiteli tisti, ki so čutili v sebi prvo kal toplega življenja, ki so si na teh mašnih poteh mogli povedati vse ono, kar jim je med tednom narekovala mlada, nepokvarjena strast.

„Oga, si molila zame?“ je vprašal visok fant dekle.

„Saj bi bil potreben.“

„Nimam greha.“

„Greha? Ponočnjak si —“ Oga je zardela in pogledala fanta.

„Ne hodim nikamor več,“ je dejal Nace nerodno.

„Tudi na Hotizo ne?“ ga je pogledala Oga, oni pa je zardel. „Si pustil Hotižanko?“

„Pojdi vraga!“ se je zasmel Naci, ujel Ogo za roko in ji vzel molitvenik.

„Naci, daj, saj nisem Hotižanka,“ je s smehom pristavila in tudi druga dekleta so se smejale. On pa je stlačil molitvenik v žep in si prižgal cigareto.

Drugi so se prepirali z dekleti o konjih, tretji o ženskah, a vsem je bilo težko, ko so se v vasi ločili.

Za njimi so politizirali moški, govorili o davkih, o županu in banovini, eden izmed njih je celo razlagal kako so nastale vere, v kaj verujejo Indijanci, v kaj Kitajci, v čem se razlikujejo protestanti od katoličanov in ti zopet od pravoslavnih.

Poslednje so korakale ženske. Postajale so v raztrganih gručah, govorile vse hkrati, glasno in hitro, in čutile so se tako blizu druga drugi, da je bila mašna pot zmeraj prekratka. Po navadi so se iz teh pogovorov spletki prepiri, ali so se pa že na mašni poti sami sramotile z najgršimi primki. Poseben krog so tvorile tiste, v katerem je imela glavno besedo Tanjejeva Gejta. Bila je mati kaplana, ki je služboval nekje na Štajerskem. Uživala je poseben ugled med ženskami. V verskih sporih je razrešila vsako vprašanje in njej so verjele, ker je bila duhovnikova mati.

„Nič za to, če so naš Čakič taki. Potrebni smo biča in tako ostrega pastira. Malo so res preveč zase, a ne vzamejo niti zrna več, kot jim gre. To se vidi pri dóhodkih. Naj bo bogataš ali siromak, od vsakega zahtevajo toliko pšenice, kolikor jim gre. Niti četrt litra več. Zadnjič smo jim sipali v skrinje, oni so pa sedeli poleg. Vsakomur, ki je več prinesel, so dali takoj nazaj, a kdor je prinesel premalo, je moral takoj domov. In če je manjkalo samo za prgišče, je moral prinesiti.“

Gejta je še pripovedovala, kako je nekoč pri rani maši Čakič oznanil, da mora vsak, ki hodi često k obhajilu, še posebej prispevati nekaj pšenice za hostije, ker se sicer njemu ne izplača. V Betincih jih tudi ne pečejo zastonj. Pa so mu farani le nekako zamerili. In bog ve, kdo je vplival na Čakiča, da je vso stvar drugo nedeljo preklical. Najbolj vneti tretjeredniki so majali z glavami in molčali. Vsi so namreč mislili, da je hostija nekaj nadzemskega in niso vedeli, da tudi njo lahko Čakič spremeni v kupčijo. Res je imel Čakič par krasnih konj, mnogo plemenskih krav in svinj in je potreboval mnogo zrnja. A imel je tudi dohodek velik. Kmetje so stali z natovorjenimi vozovi ob dohodninskih dnevih v farovskem dvorišču in polnili plebanušove skrinje. In tudi mnogo pašnikov in njiv je imel plebanuš Čakič.

Pa kmalu se je ta stvar pozabila in če jo je kdo pozneje omenil, so se samo smejali in rekli, da je pač plebanuš Čakič zelo zase, a je drugače dober človek. Amerikanci in drugi, ki so prišli iz tujine, so govorili proti

Čakiču kratko in ostro. Še posebno takrat, ko se je s farofa zvedelo, da je prišla nečakinja Anuška na farof po tisočake in da bo šel kmetski denar v žep njenega Madžara.

„Še jaz bi šel na Madžarsko po kakšno babo,“ so rekli Amerikanci „in bi tam igral gospodstvo. Gledal bi po cerkvi in se smehljal kmetским norcem, ki bi mi dajali denar, da bi živel v božjem miru, kjerkoli bi me bila volja. Počasi bi se ljubil z babo in se ne bi brigal za ves svet.“ Tako so govorili.

Čakič je še sedel na divanu, še je gledal na množice, ki so kopnele v polju. Poznal jih je dobro, svoje farane. Neomejeno je še gospodaril svojih fari. Navajen je bil potuhnjenih, hlapčevskih obrazov še izza madžarskih časov. Z brezbriznostjo jih je sprejemal, malomarno pogledal mencajoče in trepetajoče pri vratih, jih odslavljal na kratko, kot da mu ne bi bilo več za življenje. Le mladi rod mu dela preglavice. Ne uboga ga več ta mladina, kot ga je mladina v predvojnem času.

Rad se je spominjal Čakič tistih dni.

Velika stenska ura je počasi in enakomerno tiktakala na steni. Veter je potegnil po lipah na farovskem dvorišču, da se je zazibalo rumeno listje po zraku in padalo v vodnjak, na travo in na cesto. Bila je že jesen. Tedaj sta se sem od cerkve prikazala Anuška in njen zaročenec. Veliki Tambur, ki je sedel pred farovskimi vrati, je počasi vstal in jima veselo pomahal z repom v pozdrav. Anuško je poznal, ker je že velikokrat obiskala strica Čakiča. Pobesil je rep in ušesa in se ustavil pred njima. Anuška ga je z belo roko pogladila po dlaki, mu dvignila glavo in mu gledala v oči.

„Joj, joj, Tambur, Tambur. Szép, úgy — e?“*

Madžar Geza se je sklonil k psu in stisnil Anuški roko, ki jo je še vedno imela v njegovi.

„Szép.“**

Veter je zopet potegnil po lipah, sem s polja je vel duh po sveži zemlji.

Plebanuš Čakič je zrl skozi odprto okno na mlada zaljubljenca. Topel val življenja mu je spreletel dušo. Skrbel bom, da bom osrečil njih življenje, je pomislil. In še ju je gledal kako sta milovala Tamburja, kako so zdrknile dolge Anuškinе kite z ramen ter prosto mahale v vetru in kako se je toplo jesensko sonce razlilo po rumenkasti travi in po mladem paru. Stojita pred novim svetom, je pomislil Čakič, katerega ni on nikoli okusil. Koliko parov je že poročil, koliko src se je po dotiku njegove roke združilo, koliko skrivnosti se je šepetalo v tihih nočeh, nerodno, v pretrganih stavkih, s trepetajočim glasom. A življenje gre naprej preko vsega. Kar je noč rodila, je tudi noč vzela. Dnevi potekajo, lica sahnejo, telesa se

* Lep je, kaj ne?

** Lep.

ključijo. Pa ne od ljubezni. Za ljubezen imajo ti ljudje premalo časa. Skrb za življenje in borba za kruh jih izčrpavata, da nimajo dolgo smisla za lepoto ljubezni.

Tedaj je privihrala Anuška, odprla vrata in se tako prisrčno smejala, da so ji izstopile žile na vratu.

„No, Anuška —“

„Striček, ah striček!“ je madžarski čebljala Anuška. „Ta tvoj Tambur!“

Čakič je počasi vstal, pokazal Gezi mesto za mizo in sam sedel na svoj običajni prostor. Tudi Anuška je prisedla. Kmalu se jim je pridružil še kaplan Gaban, tih kakor je bil in odgovarjal na vprašanja. Ni se spuščal v razgovore. Molče je užival mnogo salate in globoko sopel v svoj krožnik. Bil je kmetskega pokolenja in njegova narava je zahtevala napornega ročnega dela, da prepreči obilno mast, ki se mu je nabrala na telesu.

Tudi Čakič je bil tolst in to mu je uničevalo zdravje. Noge ga niso več držale in želodec je imel pokvarjen. To je tudi omenil Anuški in Gezi, ko je odšel kaplan na fantovski sestanek. Povedal jima je, da se zadnje čase slabo počuti in da bo treba kako urediti s hranilnico v Lendavi, kjer je imel naložen del svojega denarja.

„Pa tudi gospodarstvo držim komaj pokonci,“ je omenil.

Dolgo so sedeli pri črni kavi in govorili o velikem revizionističnem pokretu mladih madžarskih akademikov, ki jih je tiste čase zelo podpirala Italija. Zanimalo je to Čakiča, po navadi je hlatal po madžarskih novicah. Težko bi bilo izvesti to stvar, kajti Madžarska je brez ugleda, utrpela je silne izgube po svetovni vojni, še bolj Avstrija in tudi na Italijo človek ne more mnogo dati. Tu pa je nastala Jugoslavija. V Prekmurju bi se dalo z ljudstvom kaj napraviti takoj po vojni. Zbegani so bili in se niso sploh zavedali, kaj se je zgodilo. Zdaj pa niso voljni za nobeno stvar.

„Težko,“ je menil Čakič, „težko. Nihče ne dá več na narodnost, vsak hiti v tujino, tisti, ki pa ostanejo doma, postajajo taki, da jih še v verskih stvareh skoraj ne upam karati. Svet se je spremenil po svetovni vojni.“

„Tu pri vas v Jugoslaviji, gospod plebanuš,“ je menil Geza. „S propadom fevdalnega sistema tak rezultat ni nič čudnega. Pri nas je seveda kaj takega nemogoče in zato upamo, da bo kmalu zopet združena vsa madžarska zemlja pod krono svetega Štefana.“

„Daj bog,“ je končal plebanuš in nalil peneče se vino v kozarce. Geza si je prižgal cigareto. Anuška pa je pripovedovala plebanušovi materi nekaj o svoji mami in o sorodnikih. Nenadoma se je spomnil tudi plebanuš svojih prijateljev onkraj meje.

„Kako živi Voroš?“

„V penziji, njegov sin se je poročil.“

„Pa Zoltan?“

„Mrtev.“

„Mrtev? — No odtrgan sem od njih in tako bomo umirali... drug za drugim...”

Nastal je molk in zopet je bilo slišati uro na steni. Iz bližnjih gostiln je odmevalo petje. Plebanuša je postalo sram. Ni vedel drugega, da je potegnil uro iz žepa in dejal:

„Kaj bi sedaj? Zabav tu pri nas ni, dan je enak dnevu kot jajce jajcu.”

„Striček,” se je razživila zopet Anuška „peljimo se v polje, tudi Gezi bo prav. Geza?”

„Prav.”

Čez nekaj časa so že prhali konji s kočijo med njive. Brzni so bili, glave so nosili pokoncu in svetla oprava se je bliskala v večernem soncu. Anuška, ki je sedela spredaj, jih je vodila. Kot kip je sedela nepremično in nategovala vajeti. Redki ljudje, ki so jih srečavali, so se odkrivali. Anuška je odzdravljala z lahnim priklonom. Kite je imela tesno ovite okrog glave in na njej siv klobuček, podoben huzarski čepici. Polovica čela ji je zakrival in se dotikal desne obrvi. Vsak trenutek se je nagnila nazaj k stricu in Gezi:

„Striček, levo?”

Plebanuš se je zravnal in pogledal čez konje, katere je Anuška pridržavala. „Vidiš oni nasip in jagnede na njem?”

„Vidim.”

„Vozi.”

Plebanuš se je zopet spustil nazaj h Gezi, mu pripovedoval in ga izpraševal o Madžarski. Anuška pa je zopet spustila vajeti, telo ji je vztrepetalo, oči so ji zažarele, kajti cilj je bil še daleč. Med gostimi kupi koruzišča so se vozili v toplem jesenski večer.

Pri cerkvenih njivah se niso ustavljali. Pridelki so bili že pospravljeni. Konji so glasno prhali ter zavili s kolnika na njive. Anuška je drhtela od strasti po divji vožnji. Počasi je speljala konje zopet na kolnik, spustila vajeti in vozila, da se je slišalo samo topotanje konj in klepetanje namazanih koles. Spet se je obrnila in se zasmejala:

„Striček, levo?”

„Jagnede vidiš?”

„Vidim.”

Onadva sta se smejala, Madžarka, ki ni bila več podobna prejšnji Anuški, je širila nosnice, globoko vdihavala sveži zrak in prigovarjala konjemu. Geza je drhtel. Objel bi jo v tem divjem galopu in bi jo poljuboval do smrti. Prokleta, kako se človek razdivja, kako kipi od strasti v tej naravi, ki je negibna in ki jo vznemirjajo samo jerebi.

Bližali so se jagnedom. Čakič je velel voziti počasneje, da ne bi med poljem zašli. Na oni strani jagnedov so že lahko opazili nekaj nizkih hiš, ki so gledale izza drevja. Vasi so bile tu. Pastirji so že gnali domov; pokali

so z biči, vpili nad živino, ki se je spotoma pasla in pobirala zelenjavo po golih njivah. Le nekaj krav je še ostalo za jagnedi, ki so se pasle. Čakič je razlagal in pripovedoval o tej zemlji, ki je nedavno spadala pod grofa. Sedaj je njivica pri njivici. Cele table so prepletene z mejami. Ti jagnedi so bili nekoč meja med gosposkim in kmetskim. Na ono stran je bilo kmetsko, tu grofovsko. Od Orlovčeka pri Dolnji Bistrici pa gor do Ižekovec je segala nekoč ta veriga jagnedov. Sedaj so jo že na mnogih krajih pretrgali. Grofica podira, ker potrebuje denarja. Ni ji več do romantike, kajti tisti časi so minuli. Ostali so le kompleksi polj in gozdov, ki še niso razdeljeni. Sem prihajajo stari, brkati grofovski uslužbenci s preperelimi klobuki. Na lov se vozijo z vozovi in gonjači. A vse to je le bridek smehlaj preteklosti v obraz.

Težko je bilo Čakiču in onima dvema pri srcu. Dospeli so do jagnedov. Vrane in jastrebi so se spuščali z vej vitkih dreves. Redka gnezda so samevala visoko zgoraj v vejevju. Po nasipu je rasla rakita.

Čakič bi se rad sprehodil. Preveč je bil sključen v kočiji in noge so ga že bolele. Stopil je iz kočije in počasi korakal na nasip. Geza je prisedel k Anuški, ki mu je veselo razlagala, kakšne muhe je imel desni konj med vožnjo. Še je dihal globoko, dvigala obrvi pri sleherni besedi in čebljala. Topel, prijeten duh je puhtel od njenega telesa, da je v Gezi vzklopelo.

Čakič je stopil na nasip in onemel. Za zakritim grmom sta ležala dva na veliki volneni ruti. Opohtel se je, kot bi ga kdo udaril v obraz, in oprijel se je jagneda. Ona dva pa sta bila objeta in Čakič ni videl obrazov mladih grešnikov. Zbral je moči in z orjaškim glasom zaklical, da se je odbijal glas od jagnedov in je Anuška v Gezinem objemu vztrepetala.

„Nečistnika!“

Kakor bi se prebudila iz sna, sta se ozrla ona dva na ruti okrog sebe. Krave so se pasle v bližini in nekdo je zavpil. Tedaj sta odrevenela. Zagledala sta Čakiča, ki je stal na nasipu in se oprijemal jagneda. V tistem trenutku je Čakič odprl oči in usta in zazijal. Spoznal je Kelenčovega Adama. Tega je prvega krstil s sramotnim imenom, radi greha njegove matere. Oče mu je bil Rus. Davno se je že vrnil v Rusijo.

„Kako sta še mlada,“ je dahnila Anuška Gezi, ko je tudi njiju prese-netil Čakič v toplem objemu. Adam in dekle sta bila še napol objeta in nista vedela, kaj bi.

Čakič je zbral moči, se vzravnaval in pokazal proti vasi:

„Marš, nečistnika.“

Adam in dekle se še nista zavedela. Krave so se pripasle do njiju, mulile travo in glasno požirale kepe. Anuška je potisnila vajeti Gezi v roke, skočila iz kočije in prijela Čakiča, ki je trepetal po vsem telesu.

„Pojdi striček, ne razburjaj se.“ Prijela ga je pod pazduho, odvedla h kočiji in ga posadila vanjo. Tudi Geza mu je pomagal sesti. Zopet so zaklepetala kolesa po mehki travi mimo jagnedov in kočija je izginila v polju.

Adam in Krista pa sta še sedela. Še je držal Adam roko okrog njenega drobnega telesa.

„Jezus, Adam, kaj bo pa zdaj,“ je dahnila Krista in po licih so ji tekale solze.

„Nič,“ je pristavil Adam,“ a glas se mu je tresel. Nikogar ni bilo več v bližini, pastirji so že odgnali in onih s kočijo tudi ni bilo več. Adam je hotel, da bi pozabila, kar se je zgodilo. Zopet jo je prijel čez rame in jo poljubil. Ali Krista je postala hladna. Samo jokala se je. Čakič jima je vse pokvaril.

„Eh, kaj mi pa more, stari. Kmalu bom postal mojster, nato te vzamem, pa če bo vrag“, je ježno dejal Adam.

Počil je z bičem, da se je odbijalo od jagnedov in so krave nejevoljne zmigale z ušesi. Tudi Kristi je odleglo, ko sta šla proti vasi in sta se čisto mirno pogovarjala. Prav zadnja sta prignala v vas. Ljudje so že sedeli na stopnicah ob cesti in fantje so se zbirali za ponočevanje. Postajali so že pod okni, trgali rože ali pa so v gručah poskušali s pesmijo.

(Konec sledi).

Koroško vprašanje

Fran Zwitter

Med momenti, s katerimi se razlaga nemška orientacija dela koroških Slovencev, naj omenim najprej koroški regionalizem. Znano je, da so vodili Nemci plebiscit pod geslom: Kärnten frei und ungeteilt! Mnogi pisatelji pripisujejo prav temu geslu odločilen pomen za avstrijsko zmago.

Po mojem mnenju so deželni regionalizmi historične kategorije. V dobi pred narodnim preporodom predstavlja kranjstvo, štajerstvo, koroštvo itd. najvažnejšo obliko skupnostne zavesti, kolikor ljudstvo tedaj ni bilo sploh popolnoma pasivno. Do srede 18. stoletja, ko je bila deželna uprava skoraj popolnoma v rokah deželnih stanov, je imel deželni regionalizem tudi poseben organ svoje politične volje. V dobi narodnega preporoda pride pa v tem pogledu do velike spremembe. Razlogov, ki so privedli do nje, ne morem tu podrobneje analizirati. Končni efekt je pa bil, da postane odslej odločilno razlikovanje v Slovence in Nemce, ne pa več v Kranjce, Štajerce in Korošce. Vendar pa stari deželni regionalizmi niso popolnoma izginili. Na Kranjskem in na Štajerskem so danes že primeroma manj občutni. Kdor je imel pa priliko, spoznati življenje na Koroškem, je moral ugotoviti, da je

stala v službi svojega ljudstva in človeškega napredka, bi ne bila več uni-verza, ampak ustanova uradnikov, ki čakajo navodil.

Ali bo zgodovina slovenske univerze v kroniki svojih prvih dveh deset-letij štela samo en udarec, ki je šel za tem, da jo obglavi?

Plebanuš Čakič

Ferdinand Godina

Naslednji teden se je vreme prevrglo. Zaoblačilo se je, dolgočasne megle so se začele vlačiti po polju in kmalu je začel padati tihi dež, po katerem navadno dolgo ni lepega vremena. Kupi koruzišča so natekali od dežja, po razorih se je nabirala voda in po nižjih travnikih so se raztegnile velike mlake. Če je še kdo vozil repo, je hitel. Polovico je pustil na njivi, kajti goste kaplje, ki so mu bile v obraz in roke, so bile mrzle in tudi od krav se je kadilo.

Tudi Anuška in Geza sta ostala na farofu in se nista vozila več v polje, kakor sta sklenila v nedeljo. Dolgočasila sta se v starem enonadstropnem farofu. Plebanuš Čakič je maševal, nato bil v pisarni, tu in tam pogledal hlev, okregal hlapce in se zopet zaprl v pisarno. Vesel je bil, če sta ga tu obiskala Anuška in Geza, pa vedel je, da je to dolgočasno za njiju. Ni ju mnogo vpraševal ob takih prilikah. Le pri kosilu ali večerji se je raznežil, užival pri domači madžarski besedi, ki jo je čebljala Anuška. In tudi Geza, ki je bil pravi tip mladega aristokrata, je povedal zmeraj z zanosom svoje mnenje. Nagnil se je ob takih prilikah v naslanjač, potegnil iz cigarete, prekrižal noge in počasi govoril.

Čakiču je Geza ugajal in vesel je bil, da je srečala Anuška prav tega človeka. Ljubil je nečakinjo Anuško poleg svoje matere najbolj. Zdelo se mu je, da je vedno prinesla na farof kos tiste domačnosti in neprikritega veselja, ki ga je tako malo okusil doma.

Po fari pa so se kmalu začele širiti o Čakičevih gostih razne govorice. Nekateri so bili mnenja, da sta Madžara v zaročkah, drugi so rekli, da še nista. Mnogi pa so bili prepričani, da sta prišla radi Čakičevega denarja, ki ga je še imel naloženega po domačih hranilnicah. Star je že bil in bolehal je že dolgo radi pomanjkanja krvi in slabosti srca. Zato je mislil na smrt.

Tudi o nedeljskem dogodku se je kmalu razvedelo. Plebanuševe mati je zaupala novico kantorju Lajčiju, ki je namršil brke in zmajal z glavo. Nato je zvedela vsa fara.

Zvedel je mojster, pri katerem se je učil Kelenčev Adam. Bil je nejevoljen, kajti za vso farovško družino je delal on čevlje. In Adama je Čakič dobro poznal, ker mu je zmeraj nosil čevlje na dom. Adam je molčal in pridno delal.

Krista je hodila tiha okrog. Ko je zvečer nastiljala svinjam, je mnogo-krat obstala pri svinjaki pod nizko streho. Zagledala se je proti cerkvi, ki je molela rdeči zvonik iznad jelševja tam daleč v polju, ter brez besede in misli prisluhnila odmirajočemu življenju na vasi. Mrak je vidno objemal nizke hiše, pri sosedu je nekdo zaprl vrata, nekje je zalajal pes, tu in tam se je posvetilo skozi majhno okno.

Dnevi so potekali brez sprememb, podobni kot jajce jajcu, kakor je dejal Čakič. Kristina je bila mlada, šestnajst let stara in zdelo se ji je, da je Čakič zdobil najlepšo stavbo, ki si jo je zgradila v svojem srcu. Pozabiti ni mogla tistega trenutka, ko ju je Čakič zasačil pri jagnedih, kako je zavrela kri Adamu v obrazu in kako so se mu napele žile. Nevede jo je stisnil še močnejše okrog pasu. Čutila je, da bi plebanuša pri jagnedu najrajši strl. Saj se tudi drugi ljubijo. Še oni gosposki Madžar in Madžarka sta se objemala na kočiji za Čakičem. To je dobro videla. Zakaj se ne bi smela ona in Adam.

Pa ni bilo prav, da sta se, tako se ji je zdelo in sram jo je bilo pred samo seboj, da se ni Adama ubranila in da nista gnala krav z drugimi domov. Sram jo je bilo in zasovražila ga je.

Nekega večera jo je Adam našel za hišo, ko je mikala slamo. Cele šope je mikala s ključem iz oslice in jih puščala na kupu. Prišel je od zadaj in ji zatisnil oči. Ustrašila se je in hotela odskočiti. Zadržal jo je in ji pritisnil glavo na svoje prsi. Nato se je Krista zasmejala in si globoko oddahnila.

„Joj sem se ustrašila; kdo pa je?“

Adam je molčal in pridržaval smeh. Krista mu je otipavala roke in takoj čutila, da so moške.

„Pa kdo je? Si ti Vanč. Tako me trdo držiš.“

Malo je pomolčala, da bi ga spoznala po sapi. Pa ga ni.

„Ah, Tinč, Bedrnjakov Tinč. No zdaj me lahko spustiš, saj si Tinč,“ ga je nagovarjala, gotovo pa le ni vedela. Segala je z rokami, da bi ga spoznala po obrazu. Adam pa je nagnil svojo glavo v njene roke in približal svoj obraz k njenemu. V trenutku jo je poljubil, ji odkril oči in jo obrnil k sebi. Krista še vedela ni, kaj se je zgodilo in že jo je Adam objel in drugič poljubil. Pogledala ga je in dvignila obrvi, kot bi ga ne poznala.

Tak je bil zadnjič pri jagnedih, ko je gledal Čakiča. Le da je takrat gorel od sovraštva, a sedaj od strasti. Leva obrv mu je lahno trepetala in barva obraza se mu je spreminjala. Vse Kristino sovraštvo je hipoma minilo. Tu je on, zopet drhti, zopet je vsa preteklost pozabljena, Čakič, vsa vas, ves svet. Glavo je nagnila nazaj in vdihavala prijetni vonj po slami.

„No, kaj je s teboj,“ je začel Adam, ko je prišel malo k sebi. „Hodiš okrog, kot bi ti pura vzela kruh.“

Kristina je globoko vzdihnila, pogledala okrog in ga odrinila od sebe. Če kdo spet vidi, da sta se tako držala.

„Veš, od tistega časa, ko naju je Čakič dobil pri jaggedih, se mi včasih zazdi, da te ne bom mogla več pogledati; gnusiš se mi, razumeš. Pa nena-
doma to preide in spet mi je za vse žal. — Kaj misliš, da nama Čakič ne bo
nič storil?“ ga je otročje vprašala Krista.

Adam je prasn timer smeh, prijel za ključ in začel mikati slamo.

„Kaj nama more stari, Krista?“

Bila je potolažena, saj je bil Adam pameten in močan kot hrast. Na
spomlad bo izpolnil enoindvajseto leto, postal bo mojster. Bo, gotovo bo.
Verovala je vanj in se Čakiča ni več bala.

„Saj res, kaj nama more,“ je rekla sama pri sebi, ko je on mikal, in se
zasmejala.

Vreme se ni obrnilo na lepše. Geza in Anuška sta odpotovala. Dolgčas
je bilo v Prekmurju in vrnila sta se na Madžarsko. Prišli so časi, ko so
kmetje ostajali doma, popravljali vile, grablje, ročaje, ženske pa so pre-
birale grah in začele presti. Ob večerih so se zbirali tudi pri bučnem se-
menu in govorili po dva in dva, ali je eden govoril in so drugi poslušali, ali
so pa vsi govorili in ni nobeden poslušal. Koliko so tu zarubili in kaj so dru-
gemu prodali. Tistih starih pravlji o strahovih in coprnica, o hudiču in
kako je Bog po svetu hodil, vsega tega ni več. Mladi jih nočejo in stari so
jih že pozabili. Kaj bi vraga človek o takih stvarih onegavil, ko ga pa čez
dan obiskuje financer ali poštar s čekom, ali pa prodaja po dva meseca
prase ali čaka.

Pogovori se pletejo okrog svojcev, ki so v Franciji. Kaj pišejo, koliko
pošljejo.

Drugi, ki gospodarijo doma, so naravnost strupeni. Premlevajo do-
godke, ki jih berejo v tem ali onem časopisu.

Tu pa tam jih obišče ban, zdaj ta, zdaj drugi. Domači tisk sprejme vsa-
kega kot krušnega očeta in namiguje, da bo tudi cerkvi naklonjen. Po kon-
čanih ceremonijah se odpeljejo z avtomobili in ni več glasu o njih. Tudi sre-
ski načelniki in šefi davčnih uprav se menjajo. Zmeraj se razbobna po časo-
pisju, da so dobri možje, ki ljubijo narod in vedo za stiske ljudstva. Nato
zopet vse utihne. Kmetje hodijo po stari navadi v Lendavo, da jim brišejo
s čekov številke in jim pišejo druge, ali jih pa pošljejo v Soboto, da tam
uredijo svoje zadeve. In tako romajo bosi ure in ure daleč ob telefonskih
drogovih po prašni cesti in preklinjajo svet in življenje. Financarji pa jih
obiskujejo po domovih. Že vsako kravo in svinjo poznajo in vse boljše
orodje imajo zapisano, da kmetje ne vedo več, kaj je njihovo in kaj državno.

Vreme se ne spremeni. Večeri postajajo zimski. Pri mnogih hišah žgejo,
da diši shramba po žganici. Dež pa pada, pada. Neznosne so take zime.
Blato je razlito po cestah, da se težko pride k sosedu. Redki se vozijo k
mlinu, a še ti so zaviti v stare suknjiče. Vreče imajo pokrite s ponjavami.

Plebanuš Čakič pa se je veselil teh dni. Mir božji se bo naselil v pokrajino in drugega ne bo slišati v dolгих nočeh, kot curljajočo vodo po žlebovih in dež, ki bo bil po strehi. Ljubil je te večere in noči, dasi ni mnogo spal. Dolgo je zadrževal kantorja Lajčija po večerji pri sebi. Z materjo so se kar v temi pogovarjali. Vsa farovška družina je že počivala in tudi kaplan se je poslovil takoj po večerji. Ni bil zgovoren in bil je najrajši sam. Kantor Lajči pa je postal zadnje leto najboljši Čakičev prijatelj. Govorila sta madžarski, rešetala dogodke v fari in pila čaj. Kadil Čakič ni, le kantor je prižigal cigareto za cigareto. Tako sta govorila o Madžarski in obujala sladke spomine na cesarja.

Molčala sta, ko sta se pomenila, a ločila se še nista. Mati je pripomnila, da bo kaplan čez nekaj dni odšel na dopust. Čakič bo moral na spoved ali na pogreb, pa nima dobrih zimskih čevljev, je pripomnila mati.

„Saj res,“ se je spomnil Lajči, „kaj pa je z onim Adamom? Ali vam prinaša čevlje domov?“

Čakič je pomislil, prislunil vetru in dežju in dahnil:

„Ne pride več. — Pa bo že še prišel.“

Molčali so vsi trije. Lajči je vedel, da za Čakiča ni hujšega, če se mu je kateri faran uprl ali če je koga zasačil v grehu. In oboje se je zadnje čase ponavljalo. To je škodovalo Čakičevemu že itak rahlemu zdravju.

„Joško, Joško,“ je skrbljivo rekla mati, „zakaj si ženeš vsako stvar tako k srcu.“

On pa je samo globoko dahnil. Srd je čutil v sebi, srd, ki ga ni nikdar zapustil. Kantorju Lajčiju je že večkrat povedal to zgodbo in bilo mu je lažje. Dasi je bil kantor Lajči le kantor, ga je plebanuš vendar čislal. Saj drugega ni imel, ki bi se družil z njim in ki bi mu bil po duši tako soroden. Če je obiskal kako družino, ni nikdar imel notranjega zadovoljstva. Nepremostljiv prepad so čutili oboji, plebanuš in domači. Poskrili so se po hrambi, le gospodinja in gospodar sta vsa zmešana letala okrog in zbegana pripravljala vino ali kako jestvino. Poskušala sta s primernimi besedami odgovarjati plebanušu in hotela brati njegove misli. Če sta se srečala kje v kuhinji ali v prikleti, sta sikala drug v drugega:

„Zakaj jim nisi ponudila lepšega stola, pa ruto si daj drugo.“

„Ne morem vendar v omaro; kakšne brke imaš, obriši se.“

Zopet sta hitela vsak po svojem poslu. Mimogrede sta ošvrknila kakkega domačega, ki se je skrival za vrati ali kje v kamri:

„Buša, kaj se skrivaš, pomagaj rajši. Saj te ne bo nihče pojedel.“

Plebanuš pa je sedel v sobi in dobro vedel, kaj se godi zunaj. Postalo mu je dolgočas. Začel je ogledovati slike po stenah. Franca Jožefa in njegove družine nimajo skoraj nikjer več. Med svetovno vojno je bila še v sleherni hiši. Tudi roke svetega Štefana ni več. Velike slike visijo sedaj ob križu. Tu Jezus, lep, da se ga človek ne more nagledati, in tam Marija,

žena, ki nosi pečat trpljenja na obrazu. Človek bi jokal ob solzi, ki ji polzi po licu. Pod temi slikami visijo sličice domačih fantov v jugoslovanskih vojaških uniformah. Lahno so pobarvane po ustnicah in hlačah od nespretné roke. Plebanuš jih gleda, nato gleda skozi okno, kako smukne kdo čez dvorišče v hlev ali za oslico. Gospodinja in gospodar pa pripravljata zanj. Potem se prisiljeno pogovarjajo. Plebanuš se dela mogočnega, kot da mu je dana vsa oblat, ona dva spremljata z očmi njegovo belo roko, ki spreminja kruh v telo in vino v kri.

Plebanuš Čakič je užival vse to, ko je bil še mlad, ko si je življenje mislil drugačno, vzvišeno in drugače smiselno, kot sedaj. Sedaj ne zahaja več med nje. Ni željan več občudovanja, niti ponižnih, z nerodnimi besedami zbranih odgovorov; za vse to mu ni več. Kratko, hladno odpravi vsakogar na farofu, želi, da je sam. Kdor se mu ustavlja, je neizprosén z njim in pri taki priliki ne upošteva noben kánon niti pičice srca.

Dnevi so potekali in niso pustili sledov za seboj. Nič se ni zgodilo, kar bi bilo vredno klepetanja in prenašanja. Nekega dne je prišlo pismo. Anuška in Geza sta pisala. Srečno sta dospela, znanice pozdravita in obujata še spomine na Prekmurje. Lajči je prihajal sleherni večer k plebanušu. Kart nista vrgla, niti nista pila, le Lajči je neprenehoma kadil. Plebanušu je bilo prav, Lajči pa se je čutil počaščenega.

Zopet so se ženili, umirali, rodili i tisti, ki so bili spočeti v miloti pri ljudeh i oni, ki so nosili na duši greh prvih in greh zadnjih staršev. To so bili Adami in Eve. Nebrzdana in nepremišljena strast jih je rodila. Močni so in zdravi, dobri hlapci in dekle in v Franciji jih radi sprejemajo.

Božič je minil in velika noč. Obred za obredom se je vrstil in ljudstvo je polnilo cerkev.

Zemlja se je začela gibati. Trava je rasla in popki so pognali po drevju. Mnogi so že gnali krave na pašo, jih poškopili z blagoslovljeno vodo in vrgli križ preko njih. Orali so že in pripravljali zemljo za setev. Vse je hitelo z delom. Noge in roke so bile blatne od zemlje in gnoja. Če so se srečali kje v polju, so vpili drug na drugega:

„Kako je z gnojem?“

„Zadosti.“

„Meni ga je zmanjkalo za četrt pluga.“

„Škoda.“

Mlado in staro, vse je bilo zunaj. Tudi noseče ženske so hitele po plitvih brazdah, nosile v velikih predpasnikih krompir in ga polagale v zemljo. Moški pa so pokali z biči in vpili nad kravami, ki so globoko dihale in mulile travo po mejah. Delali so, da jim je tekel pot po telesih. Starci in deca pa so sedeli na kolah na koncu njiv.

„Reži ožje brazde,“ so prigovarjali sinovom ali zetom. „Zemlja je močna.“

„Bolje je malo, pa to dobro,“ so odgovarjali oni in nastavljali pluge.

Deca so čebljali. Iskali so v zraku škrajnce. Visoko gori v soncu ga je kateri zagledal. Počasi in v loku se je dvigal, kot da bi potoval v nebo.

„Dedek, dedek,“ so vpili deca, „jaz ga vidim.“

„Kadar je v zraku, se dere,“ razlaga dedek. „Kadar gre gor pravi:

Idem bóga bit,

idem bóga bit.

Ko se pa spušča na zemljo, pa:

Bat sem pozabil,

bat sem pozabil.“

Otroci so gledali te grešnike v zraku, jim sledili z očmi in vsak trenutek jim je kateri izginil in se zopet prikazal. Škrajanci pa so se v višinah kopali v soncu in se veselili, da je bilo polje polno njihove pesmi.

„Spušča se, dedek, bat je pozabil.“

Dedek je smejé dejal: „Bat je pozabil.“

Otroci so postali zvedavi. „Kaj pa pravi vrana, pa pujdpedlekovica*?“

„Ne vem. Za te ne vem.“

„Za katere pa veš?“

Dedek je pomislil. „Za lastovko vem, pa —“

„Povej, za lastovko povej.“

Stisnili so se mu okrog kolen in ga gledali v usahle ustnice, kako jih je premikal.

„Rada postoji na svojem gnezdu pri mladih, saj ste jo videli doma v pojeti. Najprej potisne enemu izmed mladičev muho v odprto žrelo, nato se obrne od njih in začne:

Lani sem imela

polne čebričke,**

polne lagvičke,***

zdaj pa imam drek na dreku

čafrrr“

Otroci so prasnili v smeh in gledali za lastovkami, ki so lovile muhe okrog krav na njivi.

„Zakaj zdaj ne pojejo,“ so vpraševali, drugi pa so jih začeli oponašati:

„Polne čebričke,

polne lagvičke ...“

* pujdpedlekovice = prepelice.

** čebriček = majhen čeber.

*** lagviček = sodček.

Tudi plebanuš Čakič je prišel sem od farofa. Daleč ga je bilo videti in ljudje so ga gledali in govorili o njem. On pa je šel do svojih njiv, sedel na vratnice in s palico tolkel po grudah, katere je dosegel. Hlapec je vlačil.

Čakič pa ni dolgo sedel na vratnicah. Po kosteh je začutil utrujenost in ko je vstal, mu ni bilo dobro. Ob palici se je vračal v farof in mislil o njih, kam bo posadil krompir, kam koruzo. Ura v zvoniku je bila in sonce je sijalo.

V polju pa se je vse gibalo. Le tisti, ki so se odločili za sezonsko delo, hodijo čakati na borzo dela v Soboto. Prerivajo se tam, pretepajo, preklinjajo in čakajo. Niti dinarja nimajo v žepu in tako so prišli ure in ure daleč.

„Odkod je tebe vrag prinesel,“ se sprašujejo med seboj.

„Iz Nedelice in tebe?“

„Iz Vidonec.“

Tako se spoznavajo med seboj, si pripovedujejo in kujejo srečo. S smehom gledajo mimo idoče Sobočence. Lepo polizani gospodje hodijo pokoncu, s trdimi vratovi. Gospe pa, oblečene v tanko svetlo svilo, ne skrivajo oblik svojega telesa. To so pač drugi ljudje, katerih nikoli ne bodo razumeli. Pa mladi, kakšni so. Nič se ne sramujejo pred svetom, kot oni na deželi. Nekaterim rase komaj puh pod nosom in že ima pod roko dekle, mlado in lepo kot sonce. Čisto in negovano. Oba sta v beli obleki, oba sveža in vesela. Čudno vitka so ta dekleta, grudi lepo raščene, noge oblikovane in obleka tesna. Tisti, ki so bili pred leti v Franciji in bi zdaj zopet radi šli, so se smejali in pripovedovali, da so za majhen denar že preživeli noč s takimi stvarcami. Zaslužek dveh, treh dni je šel k vragu. Novincem je zavrela kri.

Tako so se šalili in čakali dolge dneve, vse poletje. Po večerih pa so prihajali domov, izmučeni in siti vsega sveta.

„So te vzeli?“

„Ne.“

Oni doma pa so delali in skrbeli za kruh. Prodali ne bodo nič, niti enega zrna. Še premalo bo, če pride suša ali če toča udari. Tu in tam je prodal kdo kravo za davke, drugi pa niso vedeli, kako bo.

Tudi plebanušu Čakiču je slaba predla. Ne more več nabrati tolikih vsot, kot svoje čase. Mašo ima sicer plačano vsak dan. Pogrebe ima pa kaplan, plebanuš ni več za to. Zemlje se sedaj ne spleča toliko obdelovati kot prej, ko si z lahkoto prodal zrnje. No da, Anuška bo preskrbljena in tudi mati ne bo živela dolgo. Preživel jo bo na farofu.

Truden je že bil in svežega zraka se je nadihal, ko se je vrnil na farof. Tudi pri kosilu se ni slabo počutil, le noge ga niso držale. Dihal je globoko, kajti sveži zrak in hoja sta mu razgibala pljuča. Dobro, dobro. Samo, da

bi mu zdravje služilo. Še bo življenje zavelo med farovske zidove. Materi je pri kosilu pripovedoval o njivah in tudi kaplana je hotel razgibati s svojo moško razigranostjo. Kaplan Gaban se je pa nerodno nasmihal in dihal v svoj krožnik.

Pozno popoldne je sedel Čakič na dvorišču. Naslanjač si je dal postaviti v travo in od tod je opazoval služinčad. Tambur je prišel iz hleva in ko je zagledal plebanuša, je korakal počasi in moško proti njemu. Glavo je sklonil in ušesa pobesil, kot bi nekaj premišljeval. Nenadoma se je ustavil, pogledal po dvorišču, če je vse v redu in nato odkorakal k Čakiču ter legel k njegovim nogam. Čakič ga je poklical. Tambur je dvignil glavo in ga pogledal. Plebanuš ga je še enkrat poklical. Nejevoljen je Tambur vstal in položil prednje tace na plebanuševo koleno.

„Servus Tambur.“

Tambur mu je ponudil tace in plebanuš jo je stresel. Tako sta se nekaj časa tiho gledala. Čakič ga je začel milovati in mu govoriti madžarski.

Tedaj so zaškripale dverice na dvorišče. Tambur se je ozrl, potegnil tace iz plebanušove roke, skočil proti prihajajočemu in dvakrat zalajal. Nato je prišleca ovohal in ga jezen spremljal. Bil je Kelenčev Adam. Zavil je k Čakiču. Nerodno mu je bilo in bal se je, da si je zmeraj dopovedoval, da ne. Čakič je sedel v naslanjaču in se ni ozrl. Adam je stopil predenj in vzel klobuk z glave.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus.“

Čakič je dvignil oči. V njem je zagorelo. Zabuhla, blede lica so zardela. Spustil je rob talarja, se nagnil nazaj v naslanjač in zopet pobesil oči, kot bi nikogar ne bilo. Prišel je Adam, fačuk,* Rus, prišel je. Vedel je plebanuš, da bo prišel. Adam je mencal, kot vsi, glas se mu je tresel, a plebanuš je zbiral moči, da bo udaril, da se nikdar več ne bo poljubljal pri belem dnevu in da mu bo pokoren kot pes.

Adam se je prestopal z ene noge na drugo in drhtel. Od divje jeze ni mogel spraviti besede iz sebe.

Komaj je zbral toliko moči, da je spregovoril kolikor mogoče ponižno.

„Prosim gospod plebanuš, po krstni list sem prišel. Izpit grem delat za mojstra —“

Plebanuš se je nagnil naprej in se podprl z roko.

„Ne dam ti ga, razumeš, ne dam. Pojdi k jagnedom, naj ti ga dá tam ona prasica, razumeš, ona prasica, s katero si bil —. Ne dam ti ga, prasec.“

Hlupal je, lovil zrak in težko dihal. Trepetal je in se premestil na naslanjaču. Adamu je zaigral smeh na ustnicah.

„Izpit bom delal,“ se je iztrgalo iz njega.

* fačuk = pankrt, nezakonski otrok.

„Delaj, ti samo delaj. Ne dam ti krstnega lista, nečistnik! Mati naj pride k meni.“

„Jaz bom delal izpit, ne pa mati.“ Posadil si je klobuk na glavo in pristavil: „Tožit vas grem, gospod plebanuš.“ Obrnil se je in odšel čez dvorišče. Ni se več brigal za Čakiča in ostale, ki so vse slišali. Zaprl je dverice na dvorišču, žvižgal v polje ter bil pri svoji Kristi. Saj bo kmalu mojster in jo bo vzel.

Plebanuš pa se ni ganil v naslanjaču. Vsi so mislili, da je stvar končana in nekateri so se začeli pritajeno smejati. Kaj takega ni bilo na farofu nič novega. Tedaj je nekdo, ki je stal blizu Čakiča, kriknil. Skočil je k plebanušu in tudi oni s ceste so se rinili pri dvericah na dvorišče. Plebanuš pa je imel sklonjeno glavo, zaprte oči in ni več dihal. Zadela ga je kap. Umrli je, kakor jih mnogo umre, hitro in nepričakovano. Danes je hodil več kot po navadi, izmučil srce, ki je bilo itak slabo. To je tudi zdravnik potrdil. Adama ni nihče dolžil. Plebanuš je bil prevelike jeze in tega ni bil nihče kriv. Pokopali so ga na domačem pokopališču. Mnogo duhovščine in preprostih ljudi se je udeležilo pogreba. Tudi iz Madžarskega so prišli Anuška in sorodniki, toda pogreb so zamudili. Uredili pa so zadeve, ki so tlačile plebanuša zadnja leta. Po njihovem odhodu je postal farof pust in prazen, le kaplan Gaban je sameval v njem. (Konec.)

Pripombe k naši prevratni dobi

Albin Prepeluh

Angleži so bili od nekdaj nasprotniki ruske aspiracije na Carigrad. Ruski Carigrad, industrijsko in trgovsko razvit, bi utegnil postati Angliji bolj nevaren tekmelec kot sama Nemčija, ki je bila in bo tudi v bodoče odvisna od možnosti svojega industrijskega eksporta. Poražena Rusija bi postala plen velikih kapitalističnih držav, ne glede na svoje bivše politične zaveznike in nasprotnike, da ni izvedla revolucije in postavila svoje ogromne državne stavbe na nove temelje. Nemški imperialistični program je še dandanes ta, da je treba Rusijo razdeliti in zasesti del njene ozemlja. Rusija je v svetovni vojni nosila velika bremena in doprinesla ogromne žrtve. Od svojih zaveznikov pa ni dobila tiste podpore, ki bi ji omogočila zasesti Dunaj in Carigrad. Ljubosumnost njenih zaveznikov je bila prevelika, zlasti zaradi Carigrada..

Na mirovni konferenci je Anglija sledila Ameriki. Predvsem je povsem soglašala z njo v težnji po predlagani razorožitvi na suhem, med tem ko bi ostalo to vprašanje glede morjá odprto. Njen svetovni imperij je bil po vojni hudo razrvan, zlasti v kolonijah, zrahljane so bile tudi zveze z dominijoni. Ni izključeno, da se je zavzemala za Wilsonovo zamisel o osno-